

Hoạt động Logistic trong Chính phủ điện tử và đô thị thông minh

Logistic activities in e-Government and smart city

Ngày nhận bài: 23/12/2018

Ngày sửa bài: 10/01/2019

Ngày chấp nhận đăng: 11/02/2019

Lê Xuân Trường

TÓM TẮT:

Sự chuyển dịch từ Chính phủ truyền thống sang Chính phủ điện tử, từ đô thị sang đô thị thông minh là xu thế phát triển tất yếu và phải bắt đầu từ sự chuyển dịch về tư duy, nhận thức: từ đóng sang mở; từ kiểm soát sang kiến tạo; từ độc quyền sang cạnh tranh; từ độc lập sang phối hợp, kết nối;... từng bước tạo nên các dòng chảy kinh tế, văn hóa, thúc đẩy môi trường xã hội tiến bộ.

Trong quá trình đô thị hóa, CMCN 4.0 thì việc tổ chức chính quyền điện tử sẽ được nhìn nhận, cụ thể hóa, đánh giá rõ ràng hơn ở việc quy hoạch, đầu tư xây dựng đô thị thông minh. Đô thị thông minh sẽ là nơi thể hiện hiệu quả cao nhất của hệ thống chính quyền điện tử thông qua hệ thống cơ sở dữ liệu, hạ tầng thông minh, công dân điện tử, ... đồng thời vẫn đáp ứng các yêu cầu khác của phát triển bền vững về kinh tế, văn hóa, xã hội và môi trường.

Vì vậy hoạt động Logistic có vị thế quan trọng, cốt lõi trong xây dựng Chính phủ điện tử và đô thị thông minh. Quy hoạch vùng và đô thị phải gắn với quy hoạch hoạt động logistic, phát triển các không gian trung tâm giao lưu kho vận hàng hóa, kết nối thị trường trong và ngoài nước. Để xây dựng phát triển CPĐT, đô thị thông minh sớm thành công thì việc đầu tư xây dựng, phát triển hệ thống cơ sở dữ liệu, phát triển hạ tầng hoạt động logistic ứng dụng công nghệ cao, phục vụ hiệu quả, đúng hướng đang trở thành nhiệm vụ rất quan trọng, đòi hỏi nhiều công sức và cấp thiết.

Từ khóa : Logistic; đô thị; đô thị thông minh; chính phủ điện tử; quy hoạch; khu đô thị mới; bưu điện; xây dựng; đầu tư; quản lý

ABSTRACT

The shift from traditional government to e-government, from urban to smart city is an inevitable trend and should start from change of thinking and awareness: from close to open; from control to creation; from monopoly to competition; from independence to coordination, connection, ... step by step creating economic flows, cultural flows, promoting progressive social environment.

In the process of urbanization and Technology revolution 4.0, the e-government will be recognized, concretized, more clearly evaluated in the planning and investment in building smart cities. Smart city will show the highest efficiency of the e-government system through a database system, smart infrastructure, electronic citizens, ... while still meeting other requirements of sustainable economic, cultural, social and environmental development.

Therefore, Logistic activities have an important position and a core in building e-Government and smart cities. Regional and urban planning must be associated with logistic planning activities, developing space for goods warehousing and exchange centers, connecting domestic and foreign markets. In order to build successfully the e-government and smart city soon, Investment and developing the database system, developing the logistic infrastructure with high-tech applications, serving effectively in the right direction are becoming a very important task, requires a lot of effort and urgency.

Keywords: Logistic ; e-Government ; smart city; smart urban areas; plan; planing; urban;...

Lê Xuân Trường

Chính phủ điện tử (e-Government; viết tắt là CPĐT) là tên gọi của một chính phủ mà mọi hoạt động của nhà nước được "điện tử hóa", "mạng hóa". Tuy nhiên, CPĐT không đơn thuần là máy tính, mạng Internet; mà là sự đổi mới toàn diện các quan hệ (đặc biệt là quan hệ giữa chính quyền và công dân), các nguồn lực, quy trình, phương thức hoạt động của chính quyền trung ương, địa phương. CPĐT là ứng dụng công nghệ thông tin, truyền thông (ICT) để các cơ quan của Chính quyền từ trung ương tới địa phương đổi mới cách trao đổi thông tin theo "thời gian thực", giải quyết tốt các điểm

ngành về quản lý thông tin (hàng hóa); làm việc có hiệu lực, hiệu quả và minh bạch hơn; cung cấp dịch vụ tốt hơn cho người dân, doanh nghiệp, tạo điều kiện thuận lợi hơn cho người dân thực hiện quyền dân chủ và tham gia quản lý Nhà nước.

Phương Đông với "Kinh dịch" và phương Tây với "Logistic" đã diễn giải về "sự chuyển dịch có nguyên tắc". Sự chuyển dịch từ Chính phủ truyền thống sang Chính phủ điện tử, từ đô thị sang đô thị thông minh là xu thế phát triển tất yếu và phải bắt đầu từ sự chuyển dịch về tư duy,

nhận thức: từ đóng sang mở; từ kiểm soát sang kiến tạo; từ độc quyền sang cạnh tranh; từ độc lập sang phối hợp, kết nối;... từng bước tạo nên các dòng chảy kinh tế, văn hóa, thúc đẩy môi trường xã hội tiến bộ. Vì vậy hoạt động Logistic có vị thế quan trọng, cốt lõi trong xây dựng Chính phủ điện tử và đô thị thông minh.

Theo đánh giá của Liên Hợp Quốc, Việt Nam xếp hạng 88/193 quốc gia, vùng lãnh thổ về CPĐT và đứng thứ 6 trong khu vực ASEAN, sau Singapore, Malaysia, Brunei, Thái Lan, Philippines. Mục tiêu xây dựng CPĐT từ nay đến năm 2025 là hoàn thiện nền tảng CPĐT nhằm nâng cao hiệu lực, hiệu quả, hoạt động của bộ máy hành chính nhà nước và chất lượng phục vụ người dân, doanh nghiệp; phấn đấu đưa Việt Nam vào nhóm 4 nước dẫn đầu ASEAN trong xếp hạng CPĐT của Liên Hợp Quốc.

Để đạt được mục tiêu trên thì đầu tiên cần phải có sự quyết tâm, hành động quyết liệt của cả hệ thống chính trị, chính quyền cùng với sự hiểu biết (đồng thuận về nhận thức), ủng hộ của người dân, doanh nghiệp trong xây dựng hệ thống khung kiến trúc CPĐT quốc gia, từng địa phương, khu vực.

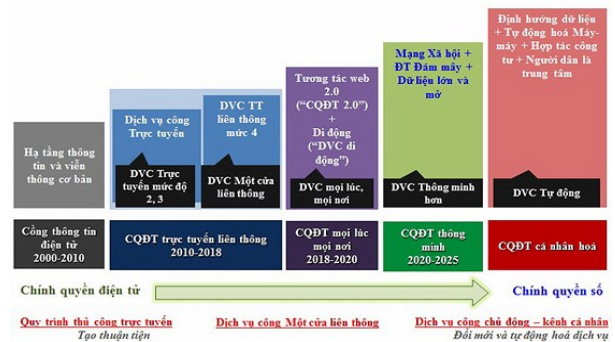
Năm 2014, Bộ Chính trị đã ban hành Nghị quyết số 36-NQ/TW về đẩy mạnh ứng dụng, phát triển công nghệ thông tin đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững và hội nhập quốc tế với quan điểm “Ứng dụng, phát triển công nghệ thông tin trong tất cả các lĩnh vực, song có trọng tâm, trọng điểm. Ưu tiên ứng dụng công nghệ thông tin trong quản lý hành chính, cung cấp dịch vụ công, trước hết là trong lĩnh vực liên quan tới doanh nghiệp, người dân như giáo dục, y tế, giao thông, nông nghiệp...”. Năm 2015, Chính phủ đã có Nghị quyết về CPĐT nhằm “Đẩy mạnh phát triển CPĐT, nâng cao chất lượng, hiệu quả hoạt động của các cơ quan Nhà nước, phục vụ người dân và doanh nghiệp ngày càng tốt hơn. Nâng vị trí của Việt Nam về CPĐT theo xếp hạng của Liên Hợp Quốc. Công khai, minh bạch hoạt động của các cơ quan Nhà nước trên môi trường mạng”. Năm 2018, Thủ tướng Chính phủ ký Quyết định 1072/QĐ-TTg thành lập Ủy ban Quốc gia về CPĐT trên cơ sở kiện toàn Ủy ban Quốc gia về ứng dụng công nghệ thông tin có hiệu lực từ hành kể từ ngày 28.8.2018.

Trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0, hội nhập quốc tế, thời gian tới Việt Nam cần hoàn thiện nền tảng cho phát triển CPĐT hướng tới nền kinh tế số, xã hội số và nâng cao năng lực, hiệu quả của tổ chức bộ máy quản lý nhà nước. Đồng thời cần bảo đảm an toàn, an ninh thông tin, an ninh mạng và tiếp tục nâng vị trí của Việt Nam về CPĐT theo xếp hạng của Liên Hợp Quốc cũng như đóng góp vào việc gia tăng các chỉ số cạnh tranh và chỉ số phát triển của quốc gia. Việc triển khai CPĐT được xem là cấp thiết nhằm nâng cao tính minh bạch trong hoạt động của Chính phủ, đẩy lùi nạn tham nhũng, góp phần phát triển kinh tế, nâng cao năng lực cạnh tranh, tăng năng suất lao động.

Tuy nhiên vẫn có một số tồn tại, hạn chế như hệ thống nền tảng kết nối liên thông, tích hợp chia sẻ dữ liệu triển khai chậm, chưa công bố tiến độ, các nền tảng tích hợp, chia sẻ dữ liệu điện tử tại các bộ, ngành, địa phương chưa hoàn thiện. Việc ứng dụng CNTT chưa thực sự kết nối, liên thông, gửi, nhận văn bản điện tử. Bên cạnh đó, dịch vụ công trực tuyến được thiết kế riêng lẻ, rời rạc, chưa thân thiện, chưa lấy người dân, doanh nghiệp làm trung tâm. Các thông tin, dữ liệu trực tuyến từ các bộ, ngành, địa phương phục vụ chỉ đạo, điều hành còn thiếu, hầu hết các thông tin được tổng hợp bằng phương thức thủ công.

Hiện nay Việt Nam đã tham gia sâu rộng vào hệ thống thương mại toàn cầu như WTO, CPTPP, FTA, Asean... và đi cùng là thị trường, quy mô nền kinh tế rộng mở, tính cạnh tranh ngày càng khốc liệt. Việc nắm bắt, thu hút và tận dụng được các dòng chảy kinh tế, dòng chảy văn hóa trong thời kỳ mới đã, đang là điểm khác biệt, cốt lõi để cạnh tranh, chống lại sự tụt hậu, lạc hậu và là động lực phát triển đối với mỗi quốc gia, vùng lãnh thổ và các doanh nghiệp. Điều này đặt ra các câu hỏi: CPĐT sẽ kết nối quốc gia, vùng lãnh thổ ra sao? Với doanh nghiệp trong và ngoài nước như thế nào? Tinh đồng bộ, hiệu quả giữa thế giới ảo, kinh tế số với thế giới thực, nền kinh tế hàng hóa ra sao?

Tương lai và triển vọng kinh tế của mỗi quốc gia không nằm trên đường kéo dài của quá khứ, một quốc gia đang phát triển như Việt Nam, với ít hành trang của quá khứ, hoàn toàn có thể đi nhanh hơn và đuổi kịp các nước phát triển. “Thế giới ngày hôm nay là thế giới của công nghệ và sáng tạo. Trong thời đại này, nhiều công nghệ mang tính sáng tạo phá hủy đã loại bỏ dần ưu thế của kinh nghiệm, của hạ tầng cũ và môi trường kinh doanh cũ”, Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ đã đề cập trong khuôn khổ Diễn đàn Nghị viện Châu Á - Thái Bình Dương lần thứ 26 (APFP 26).

Hình 1: Các giai đoạn thực hiện chính quyền điện tử của TP Hồ Chí Minh (nguồn ảnh trang thông tin điện tử TP HCM)

Trong quá trình đô thị hóa thì việc tổ chức chính quyền điện tử sẽ được nhìn nhận, cụ thể hóa, đánh giá rõ ràng hơn ở việc quy hoạch, đầu tư xây dựng đô thị thông minh. Đô thị thông minh sẽ là nơi thể hiện hiệu quả cao nhất của hệ thống chính quyền điện tử thông qua hệ thống cơ sở dữ liệu, hạ tầng thông minh, công dân điện tử, ... đồng thời vẫn đáp ứng các yêu cầu khác của phát triển bền vững về kinh tế, văn hóa, xã hội và môi trường. CPĐT sẽ phải có nhiều đô thị thông minh sẽ phục vụ, tạo điều kiện sống, sinh hoạt, làm việc tốt nhất cho người dân và thúc đẩy phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội một cách toàn diện hơn.

Năm 2016, Liên minh viễn thông thế giới (ITU) đã tổng kết khoảng 116 định nghĩa về đô thị thông minh từ nhiều nguồn khác nhau như học thuật và nghiên cứu từ các cộng đồng, sáng kiến của các chính phủ, tổ chức quốc tế, hiệp hội thương mại,... nhằm đưa ra một định nghĩa chung đó là: “Đô thị thông minh phát triển bền vững là đô thị đổi mới sáng tạo, sử dụng ICT (công nghệ thông tin và truyền thông) và các phương tiện khác để cải thiện chất lượng cuộc sống, hiệu quả quản lý vận hành, cung cấp dịch vụ và mức độ cạnh tranh của đô thị, trong khi vẫn đảm bảo đáp ứng những nhu cầu của các thế hệ hiện tại và tương lai về mọi khía cạnh kinh tế, môi trường, văn hóa và xã hội”.

Đã có nhiều nơi lên tiếng về thành phố thông minh, nhưng sẽ không thể “thông minh” khi còn làm công việc hành chính bằng thủ công. Những nỗ lực cải cách hành chính bị cản trở, chậm chạp do nguyên nhân không khai thác được công nghệ thông tin vào trong hoạt động hành chính, dịch vụ công và thúc đẩy hoạt động kinh tế phát triển. Muốn có chính quyền điện tử thì phải có công dân điện tử. Muốn có công dân điện tử thì phải có doanh nghiệp, dịch vụ hỗ trợ người dân tham gia giao dịch điện tử.

Trong các cơ hội và thách thức để xây dựng chính quyền điện tử và đô thị thông minh thì nguồn lực là thách thức lớn nhất. Nguồn lực sinh ra từ hoạt động kinh tế và là động lực để phát triển kinh tế bởi vậy hoạt động kinh tế mới (doanh nghiệp), là cơ hội lớn nhất để tạo ra thị trường mới (thương mại điện tử, kinh tế số, liên kết số), tạo ra sự phát triển bền vững cho CPĐT và đô thị thông minh.

Có nhiều việc phải làm để xây dựng CPĐT và đô thị thông minh, nhưng đầu tiên phải dựa trên hệ thống cơ sở dữ liệu điện tử, hệ thống hạ tầng thông minh, kết nối thông minh.

Chưa có hệ thống cơ sở dữ liệu đô thị là một thiếu sót căn bản trong việc quản lý quy hoạch, phát triển đô thị thông minh ở Việt Nam. Trong công tác lập quy hoạch xây dựng, thiếu cơ sở dữ liệu là nguyên nhân chủ

yếu dẫn đến những khó khăn trong việc phân tích, đánh giá hiện trạng, nghiên cứu xây dựng các kịch bản phát triển. Hiện hạ tầng đô thị Việt Nam đang phát triển nhưng thiếu sự đồng bộ giữa quy hoạch xây dựng đô thị và đầu tư xây dựng các cơ sở hạ tầng phục vụ phát triển đô thị theo hướng thông minh như các công trình viễn thông, các mạng cáp quang, sử dụng chung cơ sở hạ tầng viễn thông, nên gặp nhiều khó khăn khi lồng ghép hệ thống công nghệ cao vào hệ thống hạ tầng kỹ thuật đô thị.

Trong một số dự báo thì công nghệ trí tuệ nhân tạo (AI) sẽ làm thay đổi cơ bản hoạt động của con người. Ví dụ như khi phổ biến thiết bị tai nghe không dây có thể chuyển đổi ngôn ngữ giao tiếp bất kỳ trở thành “tiếng mẹ đẻ” 1 cách tức thì (người nghe không phải mất công học tập hoặc phải qua phiên dịch) tới mọi người trên toàn thế giới sẽ làm cho rào cản ngôn ngữ, văn hóa không còn là trở ngại, lúc đó thị trường sẽ bùng nổ, không có giới hạn. Như vậy sự liên kết, kết nối sẽ trở thành con đường, phương tiện, công nghệ quan trọng nhất trong việc thúc đẩy kinh tế, đô thị phát triển.

Hoạt động logistic vừa là một phần quan trọng trong hệ thống hạ tầng cơ sở dữ liệu, vừa là dòng chảy vật lý kết nối thế giới ảo với thế giới thực, kết nối CPĐT với người dân, với thị trường, với hoạt động kinh tế,...đảm bảo tính an toàn của hệ thống, tăng tính cạnh tranh của doanh nghiệp, thương mại điện tử, tạo niềm tin, nâng cao chỉ số hài lòng của người dân, khách hàng. Logistics là quản trị các dòng vận tải, trong đó có dòng vận tải hàng hóa và dòng vận tải thông tin đi kèm. Hoạt động logistic chỉ phát triển mạnh mẽ được khi phục vụ sự kết nối giữa các CPĐT, các đô thị thông minh, các thị trường kinh tế trong và ngoài quốc gia.

Theo báo cáo của Hiệp hội Doanh nghiệp dịch vụ logistics Việt Nam (VLA) năm 2018, chi phí logistics tại Việt Nam ước tính khoảng 16,8% GDP, trong khi theo báo cáo của Armstrong, chi phí này ở Thái Lan là 15% và Singapore 8,5%. Điều này đã làm giảm tính cạnh tranh của các sản phẩm so với các nước trong khu vực cho dù Việt Nam được cho là quốc gia có chi phí nhân công thấp nhất. Giới chuyên gia kinh tế nhận định, chính chi phí logistics cao đang là một trong những nguyên nhân khiến cho các doanh nghiệp Việt Nam khó có thể nâng cao sức cạnh tranh.

Hệ thống logistic phục vụ chính quyền điện tử và đô thị thông minh phải là dòng chảy vật lý, sử dụng công nghệ cao, hệ thống dịch vụ có mạng lưới rộng khắp, tin cậy và hiệu quả. Chính quyền điện tử và đô thị thông minh phải có hoạt động logistic phù hợp, thông minh để thực thi các nhiệm vụ, dịch vụ về hành chính công, phát triển thị trường nền kinh tế, phúc lợi xã hội,...

Như vậy có sự gắn kết sâu rộng giữa hệ thống hoạt động logistic với việc xây dựng CPĐT, đô thị thông minh, kết nối thị trường. Việc đầu tư xây dựng, phát triển hoạt động logistic thông minh, rộng khắp sẽ là vấn đề cốt lõi, cơ bản để làm tăng tính hiệu quả, hiệu lực của chính quyền điện tử, đô thị thông minh và đồng thời cũng làm tăng tính cạnh tranh của nền kinh tế, thúc đẩy phát triển thương mại điện tử, kinh tế số, văn hóa mới tiến bộ,...nhằm phục vụ khách hàng, người dân ngày càng tốt hơn.

Quy hoạch chiến lược phát triển hoạt động logistic phục vụ chính quyền điện tử, đô thị thông minh cần được quan tâm hơn nữa, cần được đầu tư xây dựng đồng bộ với các lĩnh vực khác như: nhân lực công nghệ cao, cơ sở vật chất, viễn thông, an ninh mạng, ICT,...

Chỉ khi đầu tư xây dựng được hệ thống cơ sở dữ liệu (khách hàng, dân cư, quản trị,...), mạng lưới cơ sở hạ tầng (công nghệ, kho bãi, phương tiện vận chuyển,...) phục vụ hoạt động logistic phù hợp, bền vững mới có thể giảm được chi phí logistic, tăng tính cạnh tranh (cả về chất lượng và giá), phát triển thương mại điện tử trong nước và quốc tế.

Mô hình trung chuyển giữa CPĐT với người dân, doanh nghiệp phải kết hợp cung cấp các dịch vụ cơ bản (bao gồm cả truy cập internet) với cung cấp đa dịch vụ chất lượng cao (các dịch vụ bưu chính, tài chính, tín dụng, tư vấn, giao dịch từ xa, y tế từ xa, thương mại điện tử,...) không chỉ cho cư dân đô thị mà còn tới người dân vùng nông thôn, vùng sâu vùng xa có điều kiện tiếp cận với tri thức, nối liền thông tin, nắm bắt chủ

trương chính sách của Đảng, pháp luật Nhà nước, nâng cao dân trí, phát triển kinh tế, thu hẹp khoảng cách giữa thành thị và nông thôn và nâng cao đời sống văn hoá tinh thần của toàn dân.

Việc ứng dụng công nghệ Blockchain trong nhiều lĩnh vực có tác động lớn tới sự phát triển kinh tế số ở Việt Nam như logistics, hoàn tất đơn hàng, truy xuất nguồn gốc nông sản, hậu cần thương mại điện tử,... Khi doanh nghiệp logistics ứng dụng công nghệ Blockchain, thông tin sẽ được kiểm soát chặt chẽ, an toàn. Khả năng xác định, đánh giá các nhu cầu của thị trường, hoạt động kinh tế phát triển và kết nối các thị trường thương mại “tương tác vật lý” và thương mại điện tử thông qua hệ thống hạ tầng logistic sẽ tạo ra nền tảng cơ sở dữ liệu tốt hơn, mang tính chính xác cao hơn.

Hiện nay Tổng công ty Bưu điện Việt Nam thuộc Bộ TT&TT là doanh nghiệp chuyên phát duy nhất được Nhà nước đặt hàng cung cấp dịch vụ bưu chính công ích, có mạng lưới phủ kín các tỉnh thành trong nước, có các trung tâm khai thác logistic vùng quy mô lớn khai thác thị trường trong nước và quốc tế, công nghệ thiết bị hiện đại, cung cấp đa dịch vụ, hỗ trợ dịch vụ hành chính công, có mô hình điểm bưu điện văn hóa xã,...rộng khắp, quản trị hiệu quả cũng đã khẳng định vị thế, vai trò quan trọng, đại diện cho hệ thống hạ tầng hoạt động logistic trong quá trình xây dựng chính quyền điện tử, đô thị thông minh.

Hình 2: Một số doanh nghiệp Logistic Việt Nam như VNPost đã ứng dụng công nghệ cao trong tổ chức sản xuất kinh doanh, phục vụ kết nối thị trường và xây dựng CPĐT.

Các hệ thống điểm bưu điện văn hóa xã (chủ yếu ở nông thôn) đang dần trở thành các trạm logistic “Bưu cục điện tử” kết hợp với các dịch vụ công ích, chuyển phát, hỗ trợ tư pháp, hỗ trợ quản lý điều hành tòa nhà, hỗ trợ các dịch vụ dân sinh, dịch vụ thương mại điện tử, tài chính, phúc lợi, dịch vụ công, hành chính công,...theo cụm dân cư, khu vực đô thị, khu đô thị mới góp phần xây dựng đô thị thông minh sẽ nâng tầm phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội và đời sống người dân địa phương. Bưu cục điện tử sẽ làm giảm chi phí vận chuyển, giảm thời gian giao hàng mà vẫn đáp ứng các nhu cầu của khách hàng nhờ khoảng cách từ nơi ở đến bưu cục là rất phù hợp (bán kính phục vụ <400m), có tính an toàn cao, tránh thất thoát,...là hậu cần cho hạ tầng kỹ thuật thông minh (Điểm kết nối, trung chuyển giữa viễn thông, thương mại điện tử và tương tác vật lý). Bưu cục điện tử là không gian đặt trạm, nút hạ tầng (máy chủ, LAN,...) phân phối hàng hóa, chuyển tải thông tin, logistic, điểm văn hóa, tiếp dân,...có quy mô tùy theo từng khu vực, khu đô thị mới.

Quy hoạch vùng và đô thị phải gắn với quy hoạch hoạt động logistic, phát triển các không gian trung tâm giao lưu kho vận hàng hóa, kết nối thị trường trong và ngoài nước. Cần đưa không gian “Bưu cục điện tử” trở thành không gian cốt lõi trong quy hoạch xây dựng khu đô thị mới, trong quản lý, khai thác CPĐT, đô thị thông minh.

Với các nội dung nêu trên để xây dựng phát triển CPĐT, đô thị thông minh sớm thành công thì việc đầu tư xây dựng, phát triển hệ thống cơ sở dữ liệu, phát triển hạ tầng hoạt động logistic ứng dụng công nghệ cao, phục vụ hiệu quả, đúng hướng đang trở thành nhiệm vụ rất quan trọng, đòi hỏi nhiều công sức và cấp thiết.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

chinhphu.vn; wikipedia.org; vnpost.vn; baohinhphu; vta.com.vn; trang thông tin của Bộ TT&TT và một số văn bản pháp luật hiện hành có liên quan.